

ELS CARDÚS, UNA NISSAGA DE MÚSICS SADURNINENCS

SALVADOR LLORAC I SANTIS

La tradició musical a Sant Sadurní d'Anoia és coneguda d'anys. Tothom ha sentit parlar de l'Orquestra Escolans, la qual gaudí de merescuda fama des de la seva fundació el 1827 fins a la seva desaparició el 1959. En el present comentari volem donar a conèixer al públic actual el qui fou famós clarinetista sadurninenc, Conrad Cardús i Canals, considerat en el seu temps un dels solistes més importants del país en aquest instrument de vent, així com també el seu fill Conrad Cardús i Rosell, violinista, autor d'una obra molt interessant per aprofundir en els secrets d'aquest instrument.

ELS CARDÚS, UNA NISSAGA DE MÚSICS SADURNINENCs

A Sant Sadurní d'Anoia la tradició musical ve de bastant antic, concretament de l'any 1827 en què es va fundar l'Orquestra Escolans, per Antoni Torelló i Sàbat (1802-1872), la qual va gaudir d'una merescuda fama a tot el país i que va perdurar fins a l'any 1959. Un gran nombre de sadurninencs i foranis iniciaren la seva vocació dins l'art musical mercès a dita orquestra, per la qual cosa no és gens estrany que entre els molts que hi aprengueren, algun sobresortís i se sentís atret per aquest noble art.

Un d'aquests personatges fou el famós clarinetista en Conrad Cardús i Canals, nascut a Sant Sadurní d'Anoia el 10-6-1889, fill de Venat Cardús i Carbó i Maria Canals i Ferran, d'una família treballadora del camp, i d'ideologia liberal, com, si més no, queda ben reflectit en el seu avi Josep Cardús i Bordas, de la milícia nacional de Sant Sadurní, que fou condecorat amb la creu de «Maria Isabel Luisa» per la reina Isabel II, el 7-11-1855, per haver intervingut amb una brillant acció contra els facciosos que causaven estralls per aquestes contornades.

La seva afecció a la música li va venir de molt jovenet, puix que, segons es diu, en sortir de l'escola i recolzat a la finestra de casa seva, que era al carrer de l'Església número 37 (actualment el 41), acostumava a fer veure que tocava el clarinet fent servir un tub de canya que ell mateix s'havia preparat.

Fou deixeble del reconegut músic Josep Nori, vers l'any 1911, i està documentat que el jurat del «Conservatorio de Música del Liceo Filarmónico Barcelonés de S.M. la Reina D^a. Isabel II», que va presidir els exàmens en concursos de l'any acadèmic de 1909 a 1910, en qualificar els exercicis verificats en el 5è Curs de Clarinet, va acordar concedir-li la Gran Medalla de Plata amb Corona d'Or, com a primer premi d'aquest curs.

Les seves primeres actuacions foren en l'orquestra «La Principal» de la seva vila nadiua, dirigida per Napoleó Montagut.

L'any 1914, amb l'orquestra d'òpera italiana de la qual formava part la notable cantant catalana Maria Barrientos, va fer una gira per terres americanes, sobretot per l'illa de Cuba, on se sap que actuaren a l'Havana, Matanzas, Cienfuegos, Camagüey, Guantánamo, Manzanillo i Santiago de Cuba, entre altres llocs.

Fundador de l'Orquestra Amics de la Música i primer clarinet de l'Orquestra Escales, pels volts de 1918 actuà fent música de cambra a Barcelona i altres indrets de la península, amb l'Agrupació d'instruments de vent, que dirigia Eduard Toldrà, i el Quartet Renaixement, encapçalat pel mateix mestre.

L'any 1919 actuà com a solista de clarinet al Palau de la Música Catalana, en concert organitzat per l'Associació d'Amics de la Música, i assolí un gran èxit de crítica i públic.

Des de la seva creació, l'any 1920, va ser clarinet de l'Orquestra Pau Casals tocant al costat del seu mestre, i després actuant com a solista. Clarinet solista de l'Orquestra del Gran Teatre del Liceu, fou també primer clarinet de la Banda Municipal de Barcelona, plaça que va guanyar l'any 1923, en unes renyides oposicions.

Fou memorable la seva actuació l'any 1925 al Liceu, com a clarinetista, en la interpretació de l'*Octet per a instruments de vent*, d'Igor Stravinsky, sota la direcció del mateix autor, en ser felicitat públicament i de manera personal pel mateix mestre, a l'ensems que els altres components del conjunt.

També, l'any 1925, enregistrà dos discos de gramòfon per a la marca «Regal» i actuà en diverses ocasions a través de l'antena de Ràdio Catalana, en els seus programes de concerts.

El seu domini de l'instrument i gust artístic foren reconeguts per grans compositors i músics del seu temps, entre els quals hom pot citar Richard Strauss, Felix von Weingartner, Stravinsky, ja mencionat abans, E. Grandini, Fritz Reiner, Otto Hess, Joaquim Cassadó i Serge Koussevitzky. Un mestre italià, després de sentir-li tocar una expressiva frase de clarinet al Liceu, va exclamar:... «Mi fa mal il cuore!».

La crítica de l'època deia d'ell: «...el clarinetista Conrad Cardús, senzillament admirable; la qualitat del so, els matisos infinits, la seva musicalitat excel·lent, el col·loquen en un lloc preferent».

Al núm. 18 de la revista de la Ràdio Catalana, publicat el 17-10-1925, hom hi pot llegir: «És el senyor Cardús, la fotografia del qual ens complaem a publicar avui, un excel·lent solista que ha recorregut tot Espanya donant concerts i aplegant merescuts aplaudiments per l'art que posa en la seva actuació i el domini del seu difícil instrument ... En la notable audició que va donar a Ràdio Catalana s'hauria acreditat de consumat artista, si no tingués ja ben fonamentada la seva fama dins el món musical espanyol.»

Conrad Cardús i Canals es va casar amb Concepció Rosell i Ferran, també de Sant Sadurní, va tenir diversos fills i morí jove, en plena activitat artística, a Barcelona, el 4-1-1926, quan als seus 36 anys ocupava totes les places de primer clarinet a Barcelona, i tenia obert un esplendorós esdevenidor.

Del seu lligam amb la vila de Sant Sadurní d'Anoia ens en parlava la revista *Lavernó* del 6-1-1926, en dir: «Conrad Cardús era patriota; arreu on portava el seu art, amb falaguers èxits, se sentia sadurninenc, la seva gloria la brindava a tota la vila nostrada, per la qual sentia un veritable amor. Prova d'aquesta immensa estima que sentia per casa nostra és el projecte que en Cardús ens exposà a *Lavernó* fa pocs dies d'organitzar un Concert magne, amb la cooperació de notables artistes amics del finat, a benefici dels pobres de la vila.» Una mostra de la seva senzillesa de caràcter i d'estimació pel poble, la donava en sumar-se espontàniament, per les Fires, a les orquestres de Festa Major que actuaven als balls de l'Ateneu i el Centre.

El seu fill Conrad Cardús i Rosell va néixer a Barcelona el 7-4-1915. Quan tenia 8 anys, el seu pare el va portar a estudiar el violí amb Enric Casals, violí solista i concertino de l'Orquestra Pau Casals i de l'Orques-

Conrad Cardús i Canals amb el clarinet (1923).

Conrad Cardús i Rosell amb el violí (1980).

tra del Liceu, company seu, per tant, en aquestes formacions. D'aquesta manera aprengué el solfeig i la teoria de la música a l'Institut Musical Casals, fundat per Pau Casals, on, sota el mestratge del seu germà, acabà la carrera de violí l'any 1934, als 19 anys, amb la qualificació de Primer Premi. Tres anys abans, el seu mestre ja li havia demanat, per absència, que donés les lliçons als seus deixebles.

Fins als 14 anys anà a l'escola mentre també estudiava el violí, però, arribada aquella edat, en trobar-se sense pare des dels 10 anys, amb la seva mare vídua i una germana més petita, va haver de posar-se a treballar. Cursà el peritatge, el professorat i la intendència mercantil i, després d'escalar càrrecs en diverses empreses, acabà la seva vida professional col·laborant amb l'alta direcció del Grup Catalana de Gas.

Ha exercit com a professor en l'ensenyament, ha donat conferències i ha publicat treballs sobre comptabilitat, administració i organització d'empreses, en revistes especialitzades del nostre país, a més de dos llibres: *Organización de la Contabilidad Manual y Mecánica*. Editorial Wa-L-Imp, Barcelona, 1947, i *La Dirección y vigilancia del negocio a través de la contabilidad*, editorial Enciclopèdia, Madrid, 1950.

No per això, ha deixat mai de cultivar, paral·lelament, el violí, que avui dia encara practica com una activitat vocacional, per al propi gaudi i satisfacció.

De les seves actuacions públiques amb el violí més primerenques, n'hi ha constància per la seva participació als Homenatges a la Vellesa celebrats a Sant Sadurní els anys 1927, 1928 i 1930, és a dir, a partir dels seus 12 anys.

La Vanguardia del 25-4-1930, en fer una ressenya de l'acte d'aquell any, diu: «...el niño Conrado Cardús, junto con el señor Santacana, nos deleitaron con Allegretto moderato del concierto número 8, de Rode, y Rondó del concierto en re mayor, de Mozart, siendo magistralmente interpretadas».

Fins a l'any 1936 va continuar aprenent del mestre Enric Casals, i fou en aquesta època, en no arribar a formar-se, a causa de la guerra, una esperada Orquestra Nacional de Catalunya, depenent de la Generalitat, que hom confiaria a Pau Casals, quan finalment es va decantar cap a les activitats de l'administració d'empreses, un camp on ja es trobava ben

encarrilat, renunciant, d'una manera definitiva, a esdevenir un músic professional.

Llavors, essent vice-secretari de l'Associació Obrera de Concerts, i violinista del seu Institut Orquestral, va crear, juntament amb els seus companys Joan Palet, Joaquim Ragon i Òscar Almer, que també hi tocaven, un Quartet de Corda, del qual molt aviat sorgí l'Orquestra de Cambra Amics dels Clàssics, una formació que encara avui continua actuant, després de més de mig segle d'existència.

Sabent la il·lusió que tenia el seu pare, poc abans va morir, d'organitzar amb la col·laboració d'artistes amics seus un magne concert a benefici dels pobres de la vila, va fer que l'esmentada Orquestra dels Amics dels Clàssics, amb la participació de la soprano Maria Assumpció Serra i la d'ell mateix com un dels solistes, prengué part en l'homenatge patrocinat per l'Ajuntament que la vila va retre al malaguanyat músic sadurninenc. Aquest acte, a profit de la beneficència de la vila, es va celebrar a la sala de l'Ateneu el 7-4-1960.

Ja sia amb el violí, o durant deu anys tocant la viola, ha fet nombroses actuacions com a solista amb acompanyament de piano, formant part de petits conjunts de cambra, de l'Orquestra dels Clàssics des de la seva fundació, de l'Orquestra simfònica Estela, de l'Orquestra del SEU, de l'Orquestra Simfònica de Jazz de Barcelona, o bé participant eventualment en altres Orquestres, d'entre les quals és destacable l'Orquestra del Gran Teatre del Liceu.

Dels seus recitats, n'hem trobat algunes referències a la premsa. D'una crítica publicada al diari *Las Noticias* del dia 26-12-1936 i signada per J. Pahissa, n'extraiem: «La parte solista del Concierto en «mi mayor», de Bach, la tocó con sonido intenso y fuerte temperamento de artista, el joven violinista Conrado Cardús». En una altra apareguda a *La Vanguardia* del 25-8-1938, s'hi diu: «... Conrado Cardús, violinista y Rosario Mir, pianista, interpretaron varias composiciones, destacándose particularmente su labor en la magnífica Sonata op. 8, de Grieg, en la que ambos demostraron poseer un pleno dominio de sus instrumentos».

Darrerament s'ha especialitzat en el coneixement de l'estructura i sonoritat dels instruments de corda, havent publicat l'any 1990, sota els auspicis de la Fundació Caixa de Barcelona, el llibre titulat *El violí i l'arquet, peça per peça*, de 157 pàgines, mida quartilla, magníficament

GRAN TEATRE DEL LICEU

EMPRESA JOAN MESTRES CALVEF

Dijous 2 d'abril de 1925

a tres quarts de nou del vespre

Setè Concert Simfònic, audició LXXX de la

ORQUESTRA PAU CASALS

sota la direcció del mestre

IGOR STRAWINSKY

PROGRAMA

Segon Festival Strawinsky

PRIMERA PART

Sheheraz fantasia

El rossinyol, rondalla llitca, fragment de l'acte primer (cant i orquestra)

I. Preludi : II. Cançó del pescador : III. Aria del rossinyol

Tres poesies de la lírica japonesa (1.ª audició)
per a cant i instruments de corda i quèrter de fusta

Pribaoutky (cobles alegres) (1.ª audició)
per a cant, quèrter de corda i quèrter de fusta

Pastoral, cançó acompanyada de quatre instruments de vent

Tilimbom (hong-ning-nang), per a cant i petita orquestra
Sopran: MERCÈ PLANTADA

SEGONA PART

Oclet, per a instruments de vent (1.ª audició)

I. Simfonia : II. Tema amb variacions : III. Final

Fleuta: Josep Vila. — Clarinet: Conrad Cardús. — Fagot: Antoni Gotsens i Angel Manén. — Trompetes: Josep Sanjuan i Alexandre Muñoz. — Trombons: Valentí Gavín i Pau Vidal

Història del soldat, suite per a 7 instruments (1.ª audició)

I. Moxa del soldat : II. El violí del soldat : III. Pastoral :

IV. Moxa real : V. Choral : VI. Dansa del diable

Violí: Enric Casals. — Contrabaix: Pere Vallès. — Clarinet: Conrad Cardús. — Fagot: Antoni Gotsens. — Trompeta: Josep Sanjuan. — Trombó: Valentí Gavín. — Bateria: Agustí Breu

TERCERA PART

Fauna i Pastora, tres poemes per a cant i orquestra

I. La Pastora : II. El Fauc : III. El firm

Sopran: MERCÈ PLANTADA

L'ocell de foc, ballet, suite

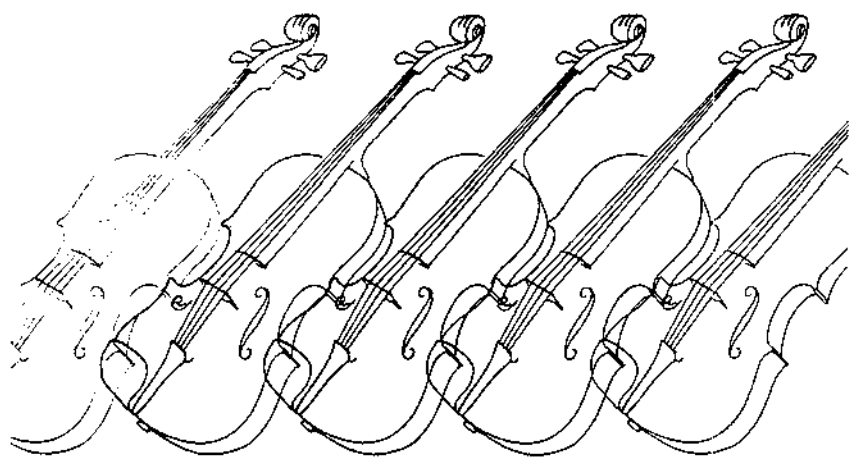
Diann: Frederic Longàs

Diana Steinway, cedit per la casa ZABAL

Programa del concert dirigit per Igor Strawinsky realitzat al Gran Teatre del Liceu el 2 d'abril de 1925. A la segona part, clarinet: Conrad Cardús.

EL VIOLÍ I L'ARQUET

Peça per peça

CONRAD CARDÚS I ROSELL

imprès. És una obra fonamental per a tots aquells que volen saber com són el cor i l'entranya d'un violí. En el seu pròleg, signat per Jordi Maluquer, assessor del conseller de Cultura de la Generalitat de Catalunya, hom hi pot llegir: «Aquests mots d'encapçalament d'aquest llibre, amb tota naturalitat esdevenen mots d'agraïment a l'autor per haver fet un treball semblant. Calia. No en conec cap de la mateixa mena». També el mestre de violí Xavier Turull en parlà a *Catalunya Música, Revista Musical Catalana*, del mes de juny del 1992, dient: «... Es tracta d'una obra escrita amb un llenguatge senzill i didàctic, molt recomanable per als estudiants d'instruments de corda, professors, ensenyants i escoles de música, com a llibre de text, i àdhuc per a tots els afeccionats que vulguin conèixer els secrets de la sonoritat en general, i particularment la dels instruments de la família dels violins.»

Serveixi aquesta breu ressenya per donar a conèixer la figura de Conrad Cardús, un dels grans virtuoses del maneig d'un instrument de vent tan complex com és el clarinet, i en el qual va assolir una gran mestria reconeguda per tota la crítica del període en què va viure; així com per recordar la figura del seu fill, autor d'una de les obres més importants a casa nostra dins el món del coneixement dels instruments de corda.